

Куфр ва унинг турлари

﴿ الكفر وأنواعه ﴾

[الأوزبكي -Uzbek - Ўзбекча]

Абу Жаъфар Ал-Бухорий

2009 - 1430

islamhouse.com

﴿ الكفر وأنواعه ﴾

« باللغة الأوزبكية »

أبو جعفر البخاري

2009 - 1430

islamhouse.com

Ислом Нури

Маколалар

Kufr va uning turlari

Bismillahir rohmanir rohiym

Kufr va uning turlari

Yaratgan Allohga hamdu sanolar, payg`ambarimizga, uning oilasi, sahobalari va ularga qiyomat kuniga qadar e`rgashgan kishilarga salavot va salomlar bo`lsin.

So`ng ...

Bir kishi ustidan shar`iy hukmlarga asoslangan holdagina "kofir" deb hukm chiqariladi. Muayyan shaxs ustidan aytilgan so`zi va qilgan ishi sababli mushrik hukmini berilganidek, muayyan shaxs ustidan shar`iy asoslar bo`lmagan taqdirda murtad hukmini chiqarilmaydi. Chunki, muayyan shaxsga kofir hukmini berish yoki uni Islom dinidan chiqarishning katta xatari va ortidan keladigan yomon ta`sirlari bor. Odamlar garchi kofir hisoblash - "takfir"ning shart va mone`liklari haqida turli guruhlarga bo`lingan bo`lsalarda, "ahlussunna val-jamoa"ni qilingan ishning belgilari va qiluvchining hukmi haqidagi shar`iy dalillar bilan haqiqatni lozim tutishga Alloh ta`olo hidoyat qildi. Shuning uchun ham ular, qilingan ishning hukmi, qilingan va qilinmagan narsalar, muayyan shaxs ustidan "kofir" deya hukm chiqarish shartlari va mone`liklarini belgilashda shar`iy qonunlarni lozim tutdilar. "Ahlussunna val-jamoa": "Muayyan shaxs ustidan kofirlik hikmini chiqarish mumkin e`mas. Hukm chiqarish musulmon hokim yoki qozining ishi", yoki "Muayyan shaxs ustidan kofirlik hukmini chiqarish shartlari mukammal bo`lib, mone`liklar yo`q bo`lgan bir paytda, butun omma ustidan kofirlik hukmini chiqarsa bo`ladi"- deb aytmaydilar. Hatto, Islom dinini qabul qilish hohishi paydo bo`lgan kishilar uchun Islom belgilarini isbot e`tishga shoshiladilar. Ular bu ishlarning barchasida haqiqatdan ajramaydilar va muxoliflari qilganidek, vahiy matnlarini bir-biriga zid bo`lgan ta`villar bilan izohlamaydilar.

Shuning uchun ham, musulmonlar, xususan, da`vatchilar oldida hayot biyobonlarida adashmasliklari va bizlar adolatli siyosatchilar soyasida Islom shariatini hayotga tatbiq e`tishdagi buyuk g`oyamizga e`rishish uchun ushbu risolani yozishga kirishdik. Alloh ta`olo barcha musulmonlarni haqiqatga e`rgashish va unda sabot bilan turishga muvaffaq qilsin.

"Kufr"ning ta`rifi

◆ **"Kufr"** so`zining lug`aviy ma`nosi: "o`rash" va "to`shish" dir. Sovutini o`rab, kiyimlarini kiygan odamga arablar: "Kafara dir`ahu bi savbihi" deyдилar. Arab tilidagi "mukaffar" so`zidan qurollari bilan to`silgan (himoyalangan) jangchi tushuniladi.

"Kufr" - iymonning ziddidir. Uni haqiqatni to'sgani uchun ham "kufr" deb ataldi.

◆ "Kufr" so'zining shariatda qo'llanilishi. Kufr - Islom yoki Islomning kamoloti usiz mukammal bo'lmaydigan narsani inkor e'tish, demakdir. Shuning uchun ham ikki shahodat kalimalarini inkor e'tish kufrdir. Dindan e'kani barchaga ma'lum bo'lgan narsalarning farzligi (masalan namoz) yoki harom e'kanini (masalan aroq) inkor e'tish kufrdir.

"Kufr" so'zi oyat va hadis matnlarida ba'zida Islom millatidan chiqaradigan, ba'zida e'sa Islom millatidan chiqarmaydigan ma'nolarda iste'mol qilinadi. Chunki, kufrning ham iymon kabi turli shoxlari (tarmoqlari) bor. Ha, kufrning turli asos va tarmoqlari bor. Ularning ba'zilari kufrni taqozo qilsa, ba'zilari kufrning xususiyatlarini taqozo qiladi.

Kufrning turlari

◆ Katta kufr.

Katta kufr - Islom usiz mukammal bo'lmaydigan narsalarni inkor e'tishdir. U - jahannamda mangu qolishni taqozo qiladi va Islomdan chiqaradi.

Katta kufr e'tiqod, talaffuz va amal qilish bilan sodir bo'lib, besh turlidir. Ular:

1) Rad e'tish kufri.

Bu kufr payg'ambarlarni va payg'ambarlar bergan xabarlarni rad e'tish (zero bu haqiqatga zid), payg'ambarlar olib kelgan vahiy haqiqatga zid, yoki Alloh halol qilgan narsani harom, ta'qiqlagan narsani halol deb da'vo qilish kabidir. Bunga Alloh ta'oloning ushbu so'zlari dalolat qiladi: **"Allohga qarshi uydirmalar to'qigan yoki kelgan paytida haqiqatni rad e'tgan kishidan ko'ra zolimroq kimsa bormi?! Axir jahannamda kofirlar uchun joy yo'qmi?!"** (Ankabut: 68).

2) Bosh tortish yoki tasdiqlasada kibr qilish kufri.

Bu kufr rasululloh sollallohu alayhi va sallam robbisining huzuridan olib kelgan vahiyini tasdiqlagan, biroq, unga kibri, o'jarligi va haqiqatni va haqiqatga e'rgashgan kishilarni tahqirlashi sababli e'rgashmaslik kabidir. Alloh ta'olo Nuh alayhissolatu vassalomnig qavmi haqida: **"Ular: "Biz senga xor kishilar e'rgashgan bir paytda iymon keltiramizmi?!"- dedilar"**, deb xabar berdi.

Shayton (Iblis) ning kufri ham buning misolidir. Chunki, IblisAlloh ta'oloning buyruqlarini inkor e'tmagan, balki, uni kibr bilan qarshilagan e'di. Ko'plab xalqlarning kufri ham shu qabilidadir. Alloh ta'olo ularning o'z payg'ambarlariga: **"Sizlar bozlar kabi insonlarsiz"** (Ibrohim: 10) deb xitob qilganlarini bayon qildi.

3) Shak kufri.

Bu kufr payg'ambar olib kelgan xabarlarni tasdiqlash, yoki rad e'tish, yoki unga e'rgashishda shubhalanish kabidir. Zero, rasululloh sollallohu alayhi va sallam robbisining huzuridan olib kelgan barcha narsa shubhaga o'rin qo'ymaydigan

haqiqatdir. Shuning uchun ham, rasululloh sollalohu alayhi va sallam olib kelgan ta'limotlarga e'rgashishda ikkilangan yoki "Haqiqat uning ziddida bo'lishi mumkin" deb o'ylagan kimsa shak va shubha kufrini qilgan bo'ladi.

4) Voz kechish kufri.

Bu kufr rasululloh sollalohu alayhi va sallamdan qalbi bilan voz kechish va Uning so'zlariga quloq solmaslik: Uni tasdiqlamaslik va rad e'tmaslik, do'st va dushman tutmaslik, Unga hech ham quloq solmaslik, haqiqatni o'rganmaslik va unga amal qilmaslik, haqiqatni zikr qiqlingani yerlardan qochish kabidir. Bu ishni qilgan odam voz kechish kufrini qilgan bo'ladi.

5) Nifoq (munofiqlik) kufri.

Bu kufr rasululloh sollalohu alayhi va sallam olib kelgan ta'limotlarga qalbidan rad e'tsada, amal qilishni ko'rsatish kufridir. Ya'ni iymonni ko'rsatish va kufrni yashirish. Alloh ta'olo bunday kufr ishni qilgan odamlar haqida: **"Odamlarning ba'zilari: "Allohga va oxirat kuniga iymon keltirdik", deb aytadilar. Holbuki, ular mo'min e'masdirlar" (Baqara: 8).**

Nifoq (munofiqlik) ikki turlidir: e'tiqod va amal nifoqi.

Birinchisi: Etiqod nifoqi yoki katta nifoq - kufrni yashirib, iymonni til va boshqa a'zolarida ko'rsatishdir. Bunday nifoqni qilgan odam jahannamning tubidadir. Alloh ta'olo yuborgan barcha narsani yoki uning ba'zisini, yoki rasululloh sollalohu alayhi va sallamni, yoki u olib kelgan narsalarning ba'zisini rad e'tish, yoki rasululloh sollalohu alayhi va sallam olib kelgan dinning g'alabasini yoqtirmaslik katta nifoqning namunalaridandir.

Ikkinchisi: Amal nifoqi yoki kichik nifoq. Bu nifoq - shariatga ters uslubda sodir e'tilgan amaliy nifoqdir. Bu nifoq kishini Islom millatidan chiqarmaydi. Yolg'on so'zlash, va'daga yoki omonatga xilof qilish, janjal qilsa so'kinish (haqorat qiqlish) va ahdga vafo qilmaslik bu nifoqning misollaridandir.

Biz yuqorida zikr qilgan kufr holatlarida banda kofir bo'ladi. Yaxshiroq tushunchaga e'ga bo'lish uchun, katta kufrni uch qismga bo'lib misollar bilan bayon qilamiz:

1) E'tiqod kufri. Buning sabablari ko'p bo'lib, ularning ba'zilarinigina zikr qilamiz:

- Alloh ta'olonin borligi va vahdoniyati haqida shak va shubha qilish;

- Muhammad sollallohu alayhi va sallamning payg'ambarligi yoki uning so'nggi payg'ambar e'kanida shubha qilish;

- oxirat kuni, jannat, jahannam, savob, jazo, jinlar, farishtalar yoki Islom ulamolari ichida ijmo' qilingan isro' (rasululloh sollalohu alayhi va sallamning Makkadagi Ka'ba masjididan Quddusdagi Aqso masjidiga tungi safari) va me'roj (rasululloh sollalohu alayhi va sallamning Alloh ta'olo bilan gaplashish uchun Osmonlarga ko'tarilishi) haqida shubha qilish;

- Qur`on Karimning biror harfini inkor e`tish yoki unga bironta harfni qo`shish kerak deb e`tiqod qilish;
- Islomdan boshqa biron bir qonunga ishonish va uni bashariyat hayoti uchun salohiyatli deb e`tiqod qilish;
- Alloh ta`oloning maxluqlariga hulul qilishiga ishonish yoki Alloh ta`oloning sherik, rafiqa va farzand kabi poklash kerak bo`lgan sifatlar bilan sifatlash;
- besh vaqt namoz yoki zakot kabi dindan e`kani barchaga ma`lum bo`lgan ibodatlarni fqrz e`mas, deb e`tiqod qilish;
- savdo-sotiq yoki uylanish kabi dinda ijizat berilgan narsalarni harom, qotillik, zino va sudxo`rlik kabi dinda harom e`kani ma`lum bo`lgan narsalarni halol deb e`tiqod qilish;
- rasululloh sollalohu alayhi va sallam etkazishga buyurilgan bo`lishlariga qaramay, Alloh yuborgan ba`zi narsalarni yashirib qolgan, yoki musulmonlarning ba`zilariga etkazib, ba`zilariga etkazmagan, deb e`tiqod qilish;
- Allohning yuborgan biron bir payg`ambarini undan haqiqat rivoyat qilingan xabarida yolg`onchi qilish.

2) Fe`liy kufri. Uning misollari:

- Allohdan boshqasi uchun sajda qilish;
- Qur`on Karim oyatlarini yoki rasululloh sollalohu alayhi va sallamning hadislarini iflos yerlarga osish;
- avliyo va solih kishilarning qabrlarini tavof qilish;

3) Talaffuz qilish kufri. Uning misollari:

- Alloh ta`oloni, yoki biron bir payg`ambari, yoki Islom dinini so`kish yoki haqorat qilish;
- musibat va qiyinchilik onlarida avliyo yoki solih kishilardan madad so`rash;
- Qur`on, Qur`on oyatlari, payg`ambar, Allohning go`zal ismlari, jannat va jahannamdan bergan xabarlari ustidan masxara qilib: "Alloh jannatini bersa ham kirmayman", yoki "Huzurimda payg`ambarlar guvohlik bersalarda, ularning guvohliklarini qabul qilmayman", yoki "Namoz o`qiganimdan beri hech bir yaxshilik ko`rmadim", yoki "Namoz o`qima, u senga nima foyda keltiradi", deb aytish va bundan boshqa bugungi kunda odamlarning tillarida osonlik bilan aytilayotgan va ularning kofir bo`lishlariga sabab bo`layotgan ko`plab istehzolar. Afsuski, ularni bunday ishlardan qaytaradigan kishilarning sonlari juda ham oz.

Aziz do`stim, yuqorida e`slatilgan narsalarning ustidan hazillashib bo`lsada istehzoli kulish yoki masxara qilish kufrdir. Chunki, bu haqorat va mensimaslik bo`lib, uni

talaffuz qilgan kishi murtad bo`ladi. Bunday xatoga yo`l qo`ygan kishi zudlik bilan shahodat kalimalarini talaffuz qilishi, istig`for aytishi, afsus chekishi va bunga qayta takror qaytmaslikka jazm qilishi kerak.

◆ Kichik kufr.

Kichik kufr - usiz Islomning barkamolligi to`la bo`lmaydigan narsani inkor e`tishdir. Kichik kufr insonni jazoga giriftor qilsada, jazoda mangu qo`ymaydi. Kichik kufr barcha gunohlarni o`z ichiga oladi. Chunki, , ibodat (toat) lar iymon deb nomlanganidek gunohlar ham kufrning xususiyatlaridandir. Shuning uchun ham, gunohlarni "kufr" deb ataldi. Kichik kufrni qilgan odam aslida e`mas, hukman mo`mindir.

Kichik kufrning ham bir necha turi bo`lib, ularning ahamiyatlilari quyidagilardir:

◆ Ne`matga kufr keltirish (nonko`rlik).

Ne`mat kufri (nonko`rlik) ne`matni inkor e`tish yoki ne`matni bergan zot - Alloh ta`olo qolib, boshqalarga nisbatlashdir. Alloh ta`olo bu haqida shunday dedi: **"Ular Allohning ne`matlarini biladilar, keyin e`sa inkor e`tdilar. Ularning ko`plari kofir (nonko`r) dirlar"** (Nahl: 183).

Odamning: "bu o`zimning molim. Uni bobolarimdan meros qilib oldim", yoki "Falonchi bo`lmaganida e`di, boshqacha bo`lar e`di" va bundan boshqa og`izlardan osonlik bilan chiqadigan so`zlar ne`mat kufridir. Ular ne`matlarni boshqalarga nisbatlaydilar. Bu ne`matlarga Allohning muvaffaqiyati bilan e`rishilgan e`kanini bilsalarda, Allohga hamd aytmaydilar.

Farzandlarga "Abdulhoris" (Horisning bandasi), Abdurrasul (Rasulning bandasi) deb ism qo`yish ham shu kufr ostiga kiradi. Chunki, bunday qilish Allohning yaratuvchi va in`om e`tuvchi e`kanini bila turib, boshqalarga banda qilish, demakdir.

◆ Namozni tark qilish.

Namozning farz e`kaniga ishonish, uni ado e`tishga zohiriy va botiniy rag`bat bo`lishi bilan birga tanballik sababli o`qimaslik. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam: **"Biz bilan u (munofiq) lar o`rtasidagi ahd - namozdir. Kim uni tark qilsa kofir bo`libdi"**- dedilar (Imom Termiziy. "Sahih"). Ushbu hadisda iste`mol qilingan "kufr" so`zidan kichik kufr tushuniladi va uni qilgan kishi Islom millatidan chiqmaydi. Ba`zi ulamolar: "Bundan maqsad katta kufrdir"- dedilar va "kufr" so`zini mutlaq iste`mol qilish uchun katta shirkka olib borishini zikr qildilar. Biroq, bu yerdagi "kufr" so`zidan kichik kufrni tushunish boshqa hadislarda kelgan ma`nolar bilan namoyon bo`lmoqda. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam dedilar: **"Alloh ta`olo bandalarga besh vaqt namozni farz qildi. Ularni ado e`tgan va ularning haqlarini mensimay zoye qilmagan kishi uchun Allohning huzurida uni jannatga kiritish ahdidir. Ularni ado e`tmagan kishilar uchun Allohning huzurida ahd yo`qdir. Alloh hohlasa ularni jazolaydi, hohlasa jannatiga kiritadi"** (Imom Termiziy. "Sahih").

Ammo namozni butunlay rad e`tish, uning Alloh tarafidan farz qilingan e`kanini inkor e`tish katta kufr e`kanida Islom ulamolari o`rtasida ixtilof yo`qdir.

◆ **Folbinlarga borish.**

Folbinlarga borish va ularning g`aybdan bergan xabarlarini tasdiqlash - kichik kufrdir. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam dedilar: "**Folbinga borgan va uning aytgan so`zlarini tasdiqlagan kimsa Muhammad (sollallohu alayhi va sallam) ga nozil bo`lgan narsaga kofir bo`libdi**" ("Sahihu Sunani Abi Dovud").

◆ **Xotiniga besoqolbozlik qilish.**

Xotiniga besoqolbozlik qilish yoki hayz qoni ko`rayotgan vaqtda ayol kishi bilan jinsiy aloqada bo`lish - kichik kufrdir.

Rasululloh sollallohu alayhi va sallam dedilar: "**Hayz ko`rayotgan ayoli bilan jinsiy aloqa qilgan yoki ayoli bilan besoqolbozlik qilgan kishi Muhammad (sollallohu alayhi va sallam) ga nozil bo`lgan narsaga kofir bo`libdi**" ("Sahihu Sunani Abi Dovud").

◆ **Musulmonlarga qarshi jang qilish.**

Musulmonlarga qarshi jang qilish - kichik kufrdir. (Shuni e`slatib o`tish kerakki, bu yerda musulmonlarning musulmonlar bilan urush qilishlari nazarda tutilmoqda).

Rasululloh sollallohu alayhi va sallam dedilar: "**Musulmonni haqorat qilish (so`kish) fosiqlik, unga qarshi urush qilish kufrdir**" (Imom Buxoriy rivoyati);

"Mendan so`ng bir-biringizning kallangizni oladigan kofir bo`lib ketmangiz!" (Muttafaqun alayh).

Bu kufurning Islom millatidan chiqarmasligiga barcha Islom ulamolari ittifoq qilganlar. Chunki, bunday ishni qilgan odamlar Alloh ta`oloning: "**Agar mo`minlarning ikki toifasi bir-birlari bilan urushsalar...**" (Hujurot: 9) so`zi ostiga kiradilar.

◆ **Allohdan boshqasining nomi bilan qasam (ond) ichish - kichik kufrdir.** Rasululloh sollallohu alayhi va sallam: "**Allohdan boshqasining nomi bilan qasam ichgan kishi mushrik yoki kofir bo`libdi**"- dedilar (Abu Dovud rivoyati, sahih hadis).

"Ahlussunna val-jamoa" ushbu hadisda zikr qilingan shirk va kufr Islom millatidan chiqarmaydigan kichik shirk va kichik kufr e`kaniga ittifoq qilganlar.

◆ **Nohaqlik bilan hukm qilish.**

Ba`zi masalalarda, Alloh ta`ologa va unga duch kelishga iymon keltirgan holatida, Alloh nozil qilmagan narsalar bilan hukm qilish, Islom millatidan chiqarmaydigan kichik kufrdir. Ammo ibodatdagi Allohning hukmini bekor qilib, uni tog`ut hukmiga alishtirgan va buni halol hisoblagan kishi Islom millatidan chiqaradigan katta kuforni qilgan bo`ladi.

Kichik kufurning turlari juda ham ko'pdir. Kufr ismi berilgan va katta kufrdan hisoblanmagan barcha gunohlar kichik kufrdir.

Kichik kufri "amaliy", katta kufri esa "etiqodiy" kufr deb ataladi. Biroq, quyidagi holatlarda katta kufri qilish bilan banda kichik kufri qilganidek, Islom millatidan chiqmaydi:

- tilning Islom millatidan chiqaradigan kufri qasdsiz va hohishsiz talaffuz qilishi;

- uyqu, behushlik yoki mastlik sababi aqlning ketishi oqibatida Islom millatidan chiqaradigan kufri talaffuz qilish;

- o'lim yoki boshqa tahdidlar ostida majburlanish. Bunday paytda imon mustahkam bo'lsa, zohirga qarab kofir hukmi berilmaydi. Alloh ta'olo: **"...Majburlangan va qalbi imon bilan xotirjam bo'lgan kishi mustasno..."**- dedi. Ammo kufr so'zni talaffuz qilib: "Men hazillashgan edim" desa, zohiran va botinan kofir bo'ladi. Chunki, Islom millatidan chiqaradigan so'zni jiddiy yoki hazillashib, bilib yoki mazax qilib aytgan odam ustidan bu dunyoda kofir hukmi chiqariladi. Oxiratda esa ularning ishi Allohga havoladir.

Musulmon ustidan kofir hukmini berish

Musulmon ustidan kofir hukmini berish eng nozik va xatarli masalalardan bo'lib, unga dalilsiz yaqinlashish mumkin emas. Chunki, kofirlik hukmi berilgan odam shu hukmga loyiq bo'lsa yaxshi, bo'lmasa hukm qilgan kishining o'zi kofir bo'ladi. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam: **"Bir kishi birodariga: "Hoy kofir" desa, u ikkisidan biri (kofir bo'lishga) duchor bo'ladi"**- dedilar (**Imom Buxoriy va Imom Muslim rivoyatlari**).

Kofir hukmini chiqarishda so'z va so'zlovchi o'rtasini ajratish

Kofir hukmini chiqarishda kufri turlari bilan muayyan shaxs ustidan kofir hukmini chiqarilmaydi. Shuning uchun ham, kufr e'kani ma'lum bo'lgan so'z bilan, shu so'zni aytgan odam ustidan "kofir" deya hukm chiqarish o'rtasini ajratish kerak. Masalan: "Alloh ta'olo har yerdadir", yoki "Allohning so'zi maxluqdir"- deb aytish, yoki Allohning sifatlarini inkor etish kufrdir... Bu hukm tur va talaffuzga hukm qilish bobidandir. Ammo ish muayyan shaxsga bog'lanar e'kan, unda shoshilmaslik va tekshirish kerak. Chunki, shaxs u so'zlarni aytmagan bo'lishi, yoki ta'vil qilgan bo'lishi, yoki vahiy matnlarini bilmagan yoki tushunmagan bo'lishi mumkin. Bunday paytlarda ishlar farqli bo'ladi. Zero, johil va aldangan kishi o'jar va fojir kishilar kabi emasdir.

Ma'lum bo'ldiki, johil va johil kabi insonlar ustidan dalillar bilangina hukm chiqariladi. Dalil esa, ularning tushunchalari darajasida bo'ladi. Chunki, ular dalil-hujjatlarni tushunsinlar.

Xullas, ulamolar ijmo`si bilan kufr hisoblangan so`z mytlaq kufr so`zdir. Bu so`zni talaffuz qilgan har bir kishi ustidan kofir hukmiga loyiq shartlar bo`lib, mone`liklar yo`qolmaguniga qadar hukm chiqarish mumkin e`msdir.

Kufr va uning turlari haqida so`zning xulosasi

◆ "Ahlussunna val-jamoa" boshqa guruhlar ichida barcha masalalarda bo`lganidek, kofir hukmini chiqarishda ham mo`tadildir.

◆ Kofir hukmini berish Alloh ta`olo va rasululloh sollalohu alayhi va sallamning haqqidir. Alloh va rasululloh sollallohu alayhi va sallam kofir degan kimsalargina kofirdirlar.

◆ Biror kishi ustidan kofir hukmini chiqarmoqchi bo`lgan odam, Allohga bilmay so`z aytib qo`yishdan qo`rqib, uzoq o`ylanishi va shoshilmasligi kerak.

◆ "Ahlussunna val-jamoa" ning hukm chiqarishdagi asosi Qur`on Karim, rasululloh sollallohu alayhi va sallamning sunnatlari va salaf solih tushunchasidir.

◆ "Ahlussunna val-jamoa" qibladosh bo`lgan kishi ustidan tushuntirilgani, haqiqatga yo`llangani, buzuq tushunchalarga taalluqli shubhalarni ketkazilganidan so`nggina hukm chiqaradi. Agar o`z kufrida davom e`tsa, uning iloji shariatda bayon qilingan murtadlik hukmidir: undan tavba qilish talab qilinadi. Tavba qilsa yaxshi, bo`lmasa murtad-kofir holida qatl qilinadi.

Alloh ta`olodan qilgan amallarimizni o`zi uchun xolis qilishini so`raymiz. U buning hojasi va bunga qodirdir.

